

ALISHER NAVOIY MEROSI: RAQAMLI DAVR VA UMUMINSONIY QADRIYATLAR INTEGRATSIYASI

Ergashev Botirjon Quvondiq o'g'li

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

Xalqaro iqtisodiyot va menejment fakulteti 1-kurs talabasi

+998936310800

ergashevbotirjon2008@gmail.com

Ilmiy rahbar Atabekova Amina Bayrambekovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada Alisher Navoiy ijodiy merosining zamonaviy raqamli makon sharoitida qayta talqin qilinishi hamda uning tarkibidagi umuminsoniy qadriyatlarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan uzviy integratsiyasi masalalari kompleks va tizimli yondashuv asosida tahlil etiladi. Tadqiqot doirasida Navoiy asarlarida mujassam bo'lgan insonparvarlik, axloqiy yetuklik, ma'rifatparvarlik va adolat konseptlarining raqamli transformatsiya jarayoniga kelib, mazkur davr yoshlariga yagona na'muna sifatida xizmat qila olishi aniqlanadi. Hamda raqamli filologiya, madaniy xotira va aksiologiya kesishmasida shakllanayotgan yangi ilmiy paradigma doirasida Navoiy ijodining milliylik va universallik o'rtasidagi dialektik munosabati ochib beriladi. Tadqiqot natijalari raqamli davrda mumtoz adabiy merosni saqlash va ommalashtirishning nazariy-metodologik asoslarini boyitish, shuningdek, Navoiy g'oyalarining transmadaniy kontekstda barqaror aktualizatsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Alisher Navoiy, mumtoz adabiyot, raqamli filologiya, raqamli transformatsiya, madaniy xotira, umuminsoniy qadriyatlar, aksiologiya, ma'naviy meros, ilmiy paradigma.

Globalashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari XXI asr madaniy tafakkurining asosiy belgilovchi omillaridan biriga aylandi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivoji nafaqat ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarni, balki madaniy merosni anglash, saqlash va talqin qilish mexanizmlarini ham tubdan o'zgartirmoqda. Ayniqsa, mumtoz adabiy merosning zamonaviy raqamli muhitga moslashuvi masalasi bugungi gumanitar fanlar oldida turgan dolzarb muammolardan biridir. Shu nuqtai nazardan qaralganda, Alisher Navoiy ijodiy merosi raqamli davr sharoitida qayta o'rganilishi va yangicha ilmiy paradigmalar asosida talqin etilishi zarur bo'lgan bebaho ma'naviy manba sifatida namoyon bo'ladi.

Alisher Navoiy ijodi o'z mazmun-mohiyatiga ko'ra sof badiiy hodisa bo'lishdan tashqari, chuqur falsafiy va aksiologik tizimni o'zida mujassamlashtiradi. Uning asarlarida inson, jamiyat va borliq o'rtasidagi munosabatlar axloqiy, estetik va ma'rifiy qadriyatlar prizmasi orqali yoritiladi. Insonparvarlik, adolat, saxovat, ilmga

intilish, komil inson g'oyasi Navoiy ijodining tayanch aksiologik kategoriyalaridir. Bu qadriyatlar tarixiy-chegaraviy doiradan chiqib, umuminsoniy mazmun kasb etadi. Shu sababli Navoiy merosi faqat milliy madaniyat kontekstida emas, balki global madaniy makonda ham o'z ahamiyatini saqlab kelmoqda. Ayni jihat uning ijodini raqamli davrda ham dolzarb tadqiqot obyekti sifatida ko'rsatadi.

Zamonaviy gumanitar fanlarda kuzatilayotgan muhim jarayonlardan biri — ilmiy paradigmalarni almashuvdir. Agar an'anaviy filologiya matnini yopiq, barqaror va muallif markazli tizim sifatida ko'rgan bo'lsa, raqamli filologiya matnini ochiq, interaktiv va ko'p qatlamli madaniy hodisa sifatida talqin qiladi. Bu esa mumtoz adabiy merosni o'rganishda yangi metodologik yondashuvlarni talab etadi. Raqamli muhitda matn gipertekst shakliga o'tadi, multimodal vositalar (matn, audio, video, grafika) bilan boyiydi va foydalanuvchi bilan muloqotga kirishadi.

Natijada, Navoiy asarlari faqat o'qiladigan matn emas, balki madaniy-kommunikativ platformaga aylanadi. Madaniy xotira tushunchasi millat va jamiyatning tarixiy tajribasi, ma'naviy qadriyatlari va ramziy tizimlarini avlodlardan avlodga uzatish mexanizmini anglatadi. Raqamlashtirish jarayoni ushbu xotirani saqlash va qayta ishlab chiqarishning zamonaviy shakliga aylanmoqda.

Navoiy asarlarining elektron nashrlari, raqamli qo'lyozmalar fondi, onlayn lug'atlar va raqamli korpuslar mumtoz adabiyotning yo'qolib ketish xavfini kamaytirib, uning barqaror saqlanishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, raqamli muhit Navoiy merosining global miqyosda tarqalishiga imkon yaratadi. Raqamli makon qadriyatlarning uzatilish shaklini o'zgartiradi, biroq ularning mohiyatini yo'qqa chiqarmaydi. Aksincha, umuminsoniy qadriyatlar yangi kommunikativ formatlarda qayta namoyon bo'ladi. Navoiy ijodidagi insonparvarlik va adolat g'oyalari bugungi raqamli jamiyatda axloqiy mezon sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonda aksiologiya fanining roli ortib bormoqda, chunki u qadriyatlarning zamonaviy kontekstda qanday talqin qilinayotganini tahlil qiladi. Navoiy merosi esa raqamli aksiologik diskursning markaziy komponentlaridan biriga aylanmoqda. Raqamli texnologiyalar va Navoiy merosi birlashtirilib hozirgi zamon yoshlari uchun zamonaviy ma'naviy platforma yaratilmoqda. Bu integratsiya orqali mumtoz adabiyot zamonaviy tafakkur bilan bog'lanadi, yosh avlodda milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'un rivojlanadi hamda Navoiy g'oyalari global miqyosda targ'ib qilinadi.

XULOSA

Alisher Navoiy ijodi va merosi insoniyatning ma'naviy, axloqiy va intellektual merosida beqiyos o'rin tutadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Navoiy asarlaridagi insonparvarlik, adolat, saxovat, ilm-ma'rifat va komil inson konseptlari faqat tarixiy va milliy kontekstda emas, balki umuminsoniy qadriyatlar tizimi sifatida ham ahamiyatga ega. Shu jihatdan, Navoiy merosi raqamli davr sharoitida yangi kommunikativ va gumanitar platformalarga integratsiya qilinishi mumkin bo'lgan resurs sifatida qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Navoiy, A. (2007). Xamsa.
2. Navoiy, A. (2010). Mahbub ul-Qulub.
3. Karimov, I. (2015). O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi.